

Pigtråd 65

Tekst: Torben Busekvist

Foto: Willy Henriksen

Pigtråd er musikken, forældre elsker at hade. Musikken, der har rejst sig som et symbol på en ny og rastløs generation. Musikken, der i sit kølvand har skabt nye tøjmoder, nyt sprog, ny kunst og en ny moral.

Pigtråd er at larme og komme i vild ekstase. Pigtråd er at lytte og slappe af.

Pigtråd er sodavand, is og drenge med langt hår.

Pigtråd er øl, smørrebrød, unge mænd med kort frisure og brillantine.

Pigtråd er piger i snævre bukser og stramme sweaters. Pigtråd er piger i nystrøgne kjoler og touperet hår.

Pigtråd er kultisk dans til ophidsende rytmer.

Pigtråd er sjælfuld dans med den, man holder af. Pigtråd er jalousi, bagtalelse og misundelse.

Pigtråd er gode venner og uskyldig sjov.

Pigtråd er gæld, fogedforretninger og spiritus.

Pigtråd er penge i banken og cola.

PIGTRÅD — musikken, for ældre elsker at hade, et fænomen, der har grebet om sig med en hast som en rasende steppebrand. En psykose, der har vakt mere røre, vakt større opsigt, skabt heftigere diskussioner og revet flere med end noget! andet. For år tilbage skød man på jazzen. Den var primitiv. Så på swing. Den var rædselsfuld. Så på rock'n'roll. Den var depraverende. Og nu på pigtråd. Den er det simpleste af det simple. Siger de ældre. De, der i sin tid jazzede og swingede på livet løs og brød sig pokker om forældrenes mening. Nu er det dem selv, der giver luft for forargelse. Men til ingen verdens nytte. Så lidt som de lyttede til den ældre generation, så lidt lytter de unge til den i dag. Så umuligt tiden lader sig standse, så umuligt bremses udviklingen.

Om den er naturlig? I pagt med tiden og al dens teknik, dens larmende maskiner, dens stress? Besindige mener det. Andre hævder, at den bevidst er skabt af smarte forretningsfolk, der ved at give ungdommen dens egen tam-tam, der ved at give den noget splinternyt, noget, den havde helt for sig selv, kunne hale millionerne hjem uden smålig skelen til, om sluttallet blev to- eller trecifret. Men er synet på fænomenets opdukken forskelligt, kan man mødes på ét punkt — alle mener at vide noget om sammenhængen mellem pigtråd og kulturopløsning, om sammenhængen mellem ungdommens livsudfoldelse og dens moral. At sandheden nok snarere er håb end egentlig indsigt, generer ikke. Debatten kører på overgearet. Akkurat som den gjorde det i 20'erne, 30'erne, 40'erne og 50'erne. 60'ernes forældregeneration så gerne beatmusikken derhen, hvor peberet gror. Ville, hvis den kunne, gerne negligere den. Men den er overalt. Høres overalt. I TV, i radio, på cafeer, i supermarkeder, i stormagasiner, på danserestauranter, til foreningsballer. Pigtråden er blevet en slags internationalt symbol på en ny og rastløs generation. Den har skabt nye tøjmoder, nye danse, nyt sprog, en ny kunst og en ny moral. Den har skabt fællesskabs-bånd mellem teenagere over hele verden, fordi de dyrker de samme idoler, lytter til de samme melodier og synger med på de samme refræner i Yokohamas te-huse, New Yorks discothèques og i Københavns pigtrådstempler. Man kan synes om det eller lade være. Acceptere det eller ikke. Pigtråden er 60'ernes musik.

Man retter ikke først på slipset, lader ikke først en hånd glide hen over lokkerne, og man bukker ikke pænt, når man er beat og vil danse med en ungmø i den københavnske pigtrådshule Hit House på Frederiksberg. Man skrider langsomt og tough hen til den udsete på sine sylespidse, højhælede, kortskaftede støvler med det lange hår yndefuldt daskende om ørerne, ruller cigaretten over i den modsatte mundvig og råber: Så er det her. Eller hvis man behersker lidt udenlandsk: C'mon baby — lad os trippe lidt together. Så er konversationen slut, orkestrets ekko-forstærkede larm gør volde- ligt overfald på trommehinderne, og ingen gider overanstrenge stemmebåndet. Til hvilken nytte? Sagen er jo musikken og shaken, dansen, der trædes.

— Mand, hvad skal vi tale med pigerne om? Vores arbejde? De gamle derhjemme? Er du skæv? Næh, vi kommer her for at leve livet, mand. Danse og komme i ekstase. I morgen er vi måske alle radioaktive.

Yndlingen er 16 år, er lige kommet i lære og bruger næsten halvdelen af ugelønnen i Hit House. Til entré, ispinde og sodavand. Han er fast gæst sammen med et par hundrede andre, og han betror — ikke uden slet skjult stolthed — at han hører til den kategori, man kalder popvrag.

— Mand, jeg går med langt hår og trompetbukser med vidde i, fordi det vækker op- sigt. Pigerne kan li' det. Er helt vilde med det. Ka' få fat i hva' for en godte, jeg vil. Mand, kan du ikke se, den er i vatterpas? Hvad jeg hedder? Kald mig Krølle-Ole, det gør kammesjykkerne.

C'MON BABY

En pige med skulderlangt hår som han selv passerer sodabaren, hvor vi står, og han griber fat i hende: C'mon baby — ind og ryste (shake) lidt med onkel . . .
Steen Sandorff, 19 år og nyudklækket student, kommer i Hit House et par gange om ugen, men føler sig ikke som nogen popnarkoman af den grund.

— Jeg kan lide musikken, siger han. Den er dejlig afslappende. Stiller ikke krav på nogen måde. Og så er den sjov at danse til. Fyldt med rytme og umiddelbarhed. Men pop i bredeste forstand bryder jeg mig ikke om. Der kan synges med på en popsang af alle og i det uendelige. Med pigtråd er det noget andet. Her er det kun et par enkel- te sentenser, der fængsler.

Steen går med beatle-hår og bedyrer, det udelukkende er, fordi han synes godt om det. Hans kammerat, Lars Bornée, 18 år og nysproglig 2. g'er på Johannesskolen, har derimod tillagt sig champignon-frisure, fordi han gerne vil forarge og irritere.

— Men også lidt på grund af pigerne, indrømmer han. De kan godt lide at gå med en, der er anderledes, en, der får folk til at glo.

INGEN GULDGRUBE

Der findes to Hit Houses i København, og begge ejes og ledes af reklamedirektør Poul Parris, 45 år. Han indrømmer gerne, at restauranterne har været så store succeser, at de sandsynligvis til vinter følges op med yderligere to, en i Søpavillonen og en i det gamle Arena.

— Men nogen guldgrube er pigtrådshulerne ikke, siger direktøren. Jeg skal være heldig, hvis der bliver 40.000 kroner til mig selv om året.

Poul Parris er blevet beskyldt for at være spekulant, men han tilbageviser påstanden.

— Hvis jeg var spekulant, tror De så, jeg ville nøjes med en så lille fortjeneste? Og mon jeg så ikke var klar over, hvordan jeg skulle lokke pengene fra de unge? Sandheden om det første Hit House er ganske enkelt, at det nærmest blev startet som en spøg. For at glæde min søn og hans kammerater. De fik mig overbevist om, at der var et behov for en pigtrådsrestaurant, og at en forretning nemt kunne løbe rundt. Da det hurtigt viste sig at holde stik, og interessen samtidig voksede, ja, så åbnede jeg altså Hit House II.

Pigtråd er nu engang tidens musik, og et sted skal de unge da have lov til at samles, lytte og danse til den. I Hit House I og II sker det under betryggende forhold og behørig opsigt. Ingen spiritus, ingen ballade og kun politiet én eneste gang. Det var noget med en finsk sømand, der forcerede en fordør — gennem en stor rude.

— Kan De lide musikken, De serverer for de unge?

— Jeg er nået så langt, at jeg kan skelne mellem god og dårlig pigtråd.

Det samme er i høj grad ved at gøre sig gældende blandt de unge selv. De er blevet kritiske, forlanger mere end støj af orkestrene og er for længst holdt op med at tro, at musikere med langt hår og nusset tøj er indbegrebet af kvalitet. Det ses måske tydeligst i provinsen, hvor pigtrådsclubber en efter en har måttet lukke, fordi medlemmerne simpelt hen blev væk. Hvorfor? Fordi de blev trætte af at lytte til tredje- og fjerderangs orkestre. De har fået øre for den gode pigtråd, den findes, og de har fundet ud af, at beat-musik er andet og mere end bare en øresønderdøvende larm. Enkelte klubber trives dog i bedste velgående, og bemærkelsesværdigt nok er det ikke udelukkende dem i de større byer. I Store Heddinge har Club Dynamite netop rundet sin ét års dag med et flot overskud. Byen har 2.000 indbyggere og klubben ikke færre end 1.600 medlemmer. De fleste kommer fra oplandet og de større byer inden for en radius af 50 kilometer.

— De unge kører gerne langt i dag for at høre fin pigtråd, siger klubbens formand, Jørgen Christensen, nysproglig 2. g'er på Køge Gymnasium. Vi har haft 18 arrangementer i klubbens levetid, altid de bedste orkestre på programmet, og vi har aldrig en krone til. Billetprisen svinger mellem fem og otte kroner alt efter udgifterne, og det dyreste engagement, vi har turdet binde an med til dato, var Peter Belli og Rivalerne. De kostede 2.200 kroner for en aften. Det mente mange i øvrigt var 1.000 for meget. (Peter Belli: Der må betales for god pigtråd såvel som god kunst).

— Er popklubberne en sund udvikling?

— Det er, som man tager det, siger formanden. Her på Sjælland er en række ungdomsforeninger gået ned, fordi medlemmerne hellere vil høre pigtråd end foredrag, og det er for så vidt en kedelig tendens. I øjeblikket er der et behov for os, men jeg er overbevist om, det er et tidsfænomen. Om et år eller to er det vores tur til at hænge

skiltet ud: Lukket. Jeg tror, pigtråden, som vi kender den i dag, synger på sidste vers. De unge har fået for meget af elektrisk guitaralarm.

ET PLIGTENS OFFER

— Hvorfor er De langhåret?

— Medlemmerne synes, det hører sig til, at formanden bærer tidens hårhjelm, og så gør jeg det. Men jeg ved godt, det ikke ser særlig pænt ud, og til efteråret falder parrykken. For anden gang i øvrigt. Et par lidt for begejstrede piger overfaldt mig for et halvt år siden, og maltrakterede hårpragten med sakse på det grusomste.

Medlemmerne i The Cosy Club i Bjerringbro er mere modererede i deres krav til formanden, Søren Padkjær, 18-årig kontorlærling. Han skal hverken have langt hår eller være dresset op i nyeste beat-mode, men til gengæld skal han sørge for, at underholdningen er god. Og det gør han. Klubben har haft 20 arrangementer, en entré-indtægt på 75.000 kroner på ét år og har netop fået medlem nummer 500. Ikke store ting, men nok til, at det hele kan løbe rundt.

— Vi har haft medvind fra starten, siger Søren Padkjær. De unge på landet nærer den samme begejstring for musikken som de unge i byerne, men herude danser vi mere, end vi lytter. Det er vist et udslag af livsglæde. Vi har ikke altid lige let ved at kaste hængingerne over bord i hverdagen, men beat-musikken får al danseskolegenerthed til at forsvinde som dug for solen.

Også Søren Padkjær tror, at pigtråden er på retur, men han vil søge at bevare klubben ved kun at sætte det bedste af tidens musik på programmet. Endvidere vil han forsøge at tage mere kulturelt betonedede ting op, og første arrangement af den art bliver et teaterbesøg i Århus med efterfølgende diskussion med skuespillerne. Formanden er som mange af tidens unge pigtrådsglade mennesker ikke beat-fan om en hals. Han hører hellere Glenn Miller end The Beatles og foretrækker Beethoven for The Rolling Stones.

Der har været skudt meget på pop-klubbernes bestyrelser, og ikke én, men mange gange, er de blevet trukket med ind i den bølgende diskussion om den påståede svinde bag pigtråden. At enkelte klubber har været drevet som rene forretningsforetagender, er en kendsgerning, og det er hævet over enhver tvivl, at bagmændene har tjent store penge. Meget store endda.

Men kanonerne har ikke sjældent været rettet mod de forkerte. I København har der således længe verseret rygter om, at Centrum Pop'en i Århus, en af landets største og mest aktive, blev drevet af en smart lokal forretningsmand. Sandheden er en ganske anden — at klubben velsagtens er en af dem i landet, der ledes mest sympatisk.

VELGØRENHED

— Der står ingen pengesugere bag os, understreger næstformanden Alex Hother, 20-årig skibsbyggerlærling, og bestyrelsen får ikke én øre for sit arbejde. Derimod går en ikke uvæsentlig del af vort overskud til velgørenhedsarbejde i Århus. Vort sidste arrangement gav 2.000 kroner til de spastisk lammede i byen.

I Centrum Pop'en kan de unge over 18 år købe øl, på en klub-aften sælges seks-syv kasser, men øludskænkningen har aldrig medført nævneværdig ballade, og politiet i Århus har kun de bedste erfaringer med klubben. Hvorfor de unge går til pigtråd i Århus?

Fordi de kan lide musikken, fordi de kan lide atmosfæren og lide at danse og være sammen med deres kammerater. Joh, de kan sagtens tage dem med hjem, men de gider ikke sidde klistret til fjernsynet hele aftenen sammen med forældrene.

— Pigtrådsmusikken er vores musik, siger den 18-årige Carsten Johansen, kontorelev. Den genspejler det forvirrede, det eksplosive i tiden, og der er mere oprør mod småborgerligheden i beat-musikken og det lange hår, end de gamle bryder sig om. Lad dem bare diskutere vor moral og begyndende degeneration. De har på mange måder ikke været et hår bedre selv. Men de turde ikke være ærlige, impulsive, turde ikke forarge og demonstrere. Det gør vi.

MEDALJENS BAGSIDE

Men var det bare det eneste. I beat-kølvandet er fulgt en strøm af små tragedier. Hundredvis af unge har stiftet gæld for tusinder af kroner, og tilsammen har de købt pigtrådsinstrumenter og udstyr på afbetaling for henved 100 millioner i løbet af tre år i blind tiltro til, at de, netop deres orkester, ville nå toppen og tjene de store penge. I dag er der omkring 1.800 orkestre i Danmark, men kun seks-syv tjener så meget, at de kan lægge noget til side.

Orkestret The Scarlets: — Vi har fået råd til at købe biler, scootere, møbler, stereo-anlæg, båndoptagere, fjernsyn, grammofoner, pænt tøj — og endda haft mulighed for at sætte lidt i banken.

Men langt den overvejende del af orkestrene får det kun lige akkurat til at løbe rundt — og mange må aflevere instrumenter, forstærkere, mikrofoner og trommer et halvt år efter at de er erhvervet.

Indskuddet? Det er tabt. Pengene? Dem mister forældrene. Det er hovedsagelig dem, der underskriver købekontrakterne. Og de unges illusioner? De brister som sæbebobler. De spørger om retfærdighed, hævder, de var akkurat lige så gode som dem, der nåede til tops, men retfærdigheden kan de lede længe efter. I pigtrådsbranchen er det ikke den, men tilfældighederne, der spiller første-guitar. Den smarte manager kan »banke« det orkester op, der passer bedst ind i hans kram i løbet af kort tid. Og han gør det. Uden skelen til konsekvenserne. Han ved, det kun er et spørgsmål om uger, måneder, før de unge musikanters popularitet ryger i bund igen. Hvad der skal ske med dem bagefter, bekymrer han sig ikke om. Det er for så vidt heller ikke hans problem. Men indirekte har han dog sin moralske del af skylden, hvis det ender galt. Og det gør det desværre ofte.

Formanden for Ungdomsringsen, Jørgen Hansen: — Jeg har mødt mange sørgelige skæbner, og jeg ser den dag, pigtrådens popularitet for alvor er nedadgående, i møde med bange anelser. Mange unge, der i dag hutler sig igennem tilværelsen ved at spille, vil stå uden uddannelse, uden mulighed for at klare sig i samfundet, og resocialiseringsproblemet, der vil opstå, kan blive af et uhyggeligt omfang.

Hvad de unge tænker? Mange skænker ikke morgendagen en tanke — før det er for sent. De lader sig lokke med gyldne løfter om hurtige og lettjente penge, tager med kyshånd imod en lovende kontrakt, opgiver uddannelse og siger farvel til en sikker og fornuftig fremtid. De stifter kæmpegæld på 30.000—60.000 kroner uden tanke for, at pengene skal tilbagebetales. Med renters rente.

— Orkestrene kunne klare sig med udstyr for langt mindre, siger en københavnsk musikhandler. De unge mestrer alligevel ikke at udnytte de dyre instrumenters raffinementer. Men eksklusivt skal det være.

Og når uheldet er ude, bunden nået? Ja, nogen er heldige at komme i lære igen. Andre tager sig ikke i agt for, at scenen er skrå og havner i uføret. Tredjerangs beværtninger. Spiritus. Dårligt selskab. Narkotika.

Tom Methling, 16 år, medlem af orkestret The Blackpooles, har været sølvmedaljørning, men sprang fra.

— Jeg vil hellere spille, siger han. I Øjeblikket tjener jeg omkring 1.200 kroner om måneden. Meget, meget mere, end jeg fik som lærling. Men meget bliver der ikke lagt til side. Det er dyrt at rejse. Dyrt at more sig. Det skal jo også til en gang imellem. Jeg vil gerne være rigtig klassisk musiker — helst noget med spansk guitar. Det er et dejligt instrument, og jeg bliver undervist professionelt på det et par gange om måneden.

Poul Erik Beldal, 18 år, leder af Joe E. Carters Group, forlod sin læreplads, seks måneder før han var udlært. Og fortryder i dag.

— Det var tåbeligt ikke at vente det halve år, siger han, men gjort er gjort, og nu rider jeg med på bølgen. Den er høj, og der er masser af penge at tjene, hvis man har den rigtige manager i ryggen. Jeg har ikke haft under 4.000 kroner om måneden i de tre måneder, jeg har spillet professionelt. Hvor kan jeg gå hen og få det? Ingen steder. Bagefter? Jeg er optimist. Jeg tror, mit orkester bliver ved med at være populært.

Den danske pigtrådsverdens ypperstepræst, Jørgen Mylius, Danmarks Radio, manden med fingeren på beat-pulsen, er af en noget anden opfattelse.

— Ingen er så nådeløse og lunefulde som teenagerne, siger han. De idoler, der tilbydes i dag, vrages i morgen. Det orkester, der er på toppen i denne uge, kan være i bund i næste. Smag og helte skifter ustandseligt, det samme gør stilart, og det vi i øjeblikket forstår ved pigtråd, er langsomt ved at blive fortrængt af rytme- og bluesmusikken. Om et halvt år er den måske på retur og noget nyt på vej op.

Ingen er gladere for, at pigtrådsbegejstringen så småt er ved at kølne, end landets danseorkestre. De sidste tre år har været de magreste i mands minde og har for ikke så få orkestre betydet længere arbejdsløshed og opløsning.

— Men bøtten er ved at vende, siger impresario Basse Bertram, Århus. De foreninger og restauranter, der længe har kørt med pigtråd, er igen begyndt at forlange rigtige danseorkestre.

— Folk er blevet trætte af den megen larm, mener impresario Bent Wigg Larsen, Odense. De vil have soft music på danserestauranterne, og jeg begræder ikke udviklingen. Pigtrådsbranchen er en af de kedeligste, jeg nogen sinde har snuset til.

PIGTRÅD EN GROS

Der har været og vil altid være et behov for pop. I hvilken retning, morgendagens pop-musik vil gå, ved ingen med sikkerhed, men sikkert er det, at en kreds af forretningsfolk gerne gav formuer for at få løftet en flig af uvishedens slør. Det er mændene bag beat-musikken. De har, siden den for alvor fik fodfæste i Danmark, danset deres egen krigsdans om guldkalven og skummet fløden der, hvor den var tykkest og lettest at hente. De er grossister i pigtråd, managers. De sælger musik som mælkemanden mælk og manufakturhandleren sokker. Deres branche har længe været under mistanke for at være infiltreret af korrupsion, udnyttelse af de unge og orkestrene — om mistanken er berettiget, skal vi lade være usagt.

Manager og koncertarrangør Erik Haast, 30 år, er den inden for pigtrådsverdenen, der har været hårdest og hyppigst angrebet. Han har været beskyldt for at have arrangeret fingerede danmarksmesterskaber i beat-musik, og han har raget en gevaldig popularitet til sig, fordi han aldrig har lagt skjul på, at han håber, hans engrosforretning med pigtråd vil gøre ham til millionær, inden han er fyldt 45. Han har i sit første år i branchen haft en omsætning på 1,2 millioner kroner, men underskud på tilsammen 100.000 kroner på fem koncerter i februar og marts har kølnet drømmen om en hurtig himmelflugt mod stjernerne.

— Jeg arbejder ikke for ungdommens skyld, siger han. Men helt og holdent for min egen. Jeg har fået grimme øretæver, tabt store summer og betalt dyre lærepenge, men jeg har været i den heldige situation, at jeg har haft råd til det. Jeg sælger hellemeget meget billigt end lidt dyrt. Det giver det bedste resultat i længden. Jeg har baseret min forretning på 20 procents provision og resten kammeratskab. Ikke noget med kontrakter med orkestrene. Der opstår let huller i en kontrakt. Det gør der ikke i et kammeratskab. Om der er svindel inden for pop'en? Ikke det fjerneste mere end inden for andre brancher. Mit slogan er: Der er penge i ærlighed. Det efterlever jeg af bedste overbevisning.

Det lyder jo såre løfterigt og tillidvækkende, men tro ikke, at det alene kan sætte et definitivt punktum for den bølgende diskussion og de vekslende angreb. De vil utvivlsomt fortsætte i takt til de drønende forstærkeranlæg, og vi kan vist lige så godt først som sidst se kendsgerningerne i øjnene: pigtråden, 60'ernes musik, er kommet for at blive.